

DEN LUTHERSKE KIRKE PÅ MADAGASKAR EN VIRKELIGHET

AV JØRGEN RUUD

Tanken om en forent luthersk kirke på Madagaskar er ikke fra i dag av. Nybrottsmisjonærene fra slutten av forrige århundre siktet mot dette mål. Allerede i 1901 ble det første synodemøte holdt på Ambato, det andre i 1902 på Fandriana og det tredje i 1903 i Fianarantsoa. Disse tre møter var ikke konstituerende. Det økonomiske grunnlag for menighetenes selvstyre var ennå ikke til stede, da det i vesentlig grad var misjonens penger som bar utgiftene. Likevel hadde disse møter sin store betydning for de senere års utvikling. Den økonomiske selvhjelp har økt fra år til år, og vi kan si at økonomisk uavhengighet er nå stort sett et faktum.

Den åndelige og intellektuelle utvikling har fulgt den økonomiske. På den sørlige halvdel av øya, som jo er det samlede lutherske felt, finner vi et mangesidig og rikt forgrenet menighetsarbeid: folkeskoler og lærerskoler, søndagsskolenes håpefulle vekst, katekumenundervisning og regulær konfirmantundervisning, bibelskoler og felles presteskole, sosiale institusjoner som døve- og blindarbeid, våre to store spedalskehjem, husholdningsskole og utdanning av innfødte diakonisser — og ordets forkynnelse hver søndag i praktisk talt alle større landsbyer i autoriserte kirker.

Den over 80-årige lutherske kirke herute har hatt og har en ganske merkelig og enestående fremgang, fornyet av vekkelse hvis frukter vi fremdeles høster: Sóatanána, Østkysten, Vátotsára ved Antsirabé (ved Rájaoféra) og Faríhiména-vekkelsen i Bétafó. Og la meg skyte inn her at det som gjør vekkelsesbevegelsene så verdifulle for hele kirkens arbeid, er at de ikke er separate bevegelser, men menighetenes og kirkens egen sak, idet vekkelseslederne samarbeider i forståelse med prest, katekist og de forskjellige komiteer og institu-

sjoner. På den måten blir kirken fornyet, og alt skadelig sektvesen unngått.

Under siste verdenskrig fikk synodetanken ny næring, og i fjor ble spørsmålet om sammenslutning behandlet og vedtatt på alle de fem kirkekonferenser: N.M.S.'s i Innlandet, på Vest- og Østkysten, og de to amerikansk-lutherske misjoners konferenser, henholdsvis i Fort-Dauphin og Betióký.

Den 5. november 1950 er et merkeår i den gassiske kirkes historie. Da samledes på presteskolen i Fianárantsóa 44 representanter som var valgt av sine respektive lokalsynoder, som det nå heter (kirkekonferenser). Vi kan si at dette felles synodemøte kom i stand, ikke som noe påtrykk utenfra, men som resultat av en lang og sikker utvikling og oppfyllelsen av et bestemt ønske fra de fleste innfødte kristne, altså som et naturlig uttrykk for dannelsen av en forent og selvstendig innfødt kirke. Når vi ser på de nøkterne fakta herute, nærmere bestemt de etnografiske, sosiale og stammepolitiske forhold, synes realisasjonen av denne kirkesammenslutning som litt av et under.

Et kort etnografisk overblikk vil vise dette. Enkelte vil kanskje tro at øya danner en etnisk enhet og uniformitet, men det er det ikke. De forskjellige stammer som Sákaláva, Antaisáka, Antandróy, Mérina, Bétsiléó, Tanála og Bétsímisáraka, for å nevne de viktigste, danner i virkeligheten hver for seg egne sosiale grupper. Dialektene er så forskjellige at sørstammene og Innlandsstammene meget vanskelig forstår hverandre, likedan er forholdet mellom øst og vest. Man tyr til det felles Mérina-språk, og de intellektuelt utdannede forstår jo det over hele øya, men dialektvanskeligheter er ikke til å unngå.

Og videre har vi de stammepolitiske motsetninger som har sine røtter flere hundre år tilbake i tiden og eksisterer mere eller mindre den dag i dag, næret av lokalpatriotisk selvfølelse.

I samsvar med disse motsetninger har vi de bestemte stamme- og slektstabu, som f. eks. hos sakalavaene. De har eldgamle tabu som forbyr dem å ha samkvem med andre stammer. Det er lov for dem at de ikke skal forlate sitt hjemsted når det gjelder ernæringsspørsmålet. Inngifte i andre stammer er forbudt, og heller ikke tillater de

at innfødte fra andre stammer bor i deres byer. Fedrejorden med den hellige gravplass er bare for dem som tilhører slekten. Liknende slektstabu og stammerestriksjoner har de øvrige stammer, selv om de ikke er så rigorøse som sakalavaenes.

Derfor er det faktisk litt av et fenomen, menneskelig sett, at representanter fra disse forskjellige stammer kunne komme sammen og samarbeide på like fot i kirkelige spørsmål. Det som binder sammen, er den felles Herre, samme tro og samme arbeidsmetoder.

La meg nevne noen personlige iakttagelser og inntrykk fra Finárantsóa-møtet og dessuten noen aktuelle problemer som misjonærer og innfødte er opptatt med for tiden. Det som man herute vil med en synodal kirkeforfatning, er at representanter med felles tro og felles kirkesymboler kommer sammen fra hele kirkens arbeidsområde til bestemte tider, f. eks. annet eller tredje hvert år, for å drøfte og avgjøre felles og livsviktige saker. Denne generalsynodes møte blir altså den høyeste myndighet og tar definitive avgjørelser av fellessaker og saker som ikke lokalsynodene kan klare å avgjøre. Av fellessaker kan eksempelvis nevnes: undervisningsprogrammet i kirke og skole, utbredelsen av evangeliet til de typisk hedenske strøk, ritual og salmebok, preste- og lærerutdannelsen, representasjon og samarbeid med de øvrige lutherske kirker i verden, utdannelsen av innfødte arbeidere i Europa og Amerika, litteraturen og dens utbredelse, for å nevne noen enkelte. Ved å ha en slik fellesinstans med avgjørende myndighet vil sakene lettere bli behandlet og avgjort. Idet disse avgjørelser blir å betrakte som lov for alle lutherske menigheter herute, vil der også bli skapt mere orden og disiplin i arbeidet.

Men dette betyr ikke at lokalsynodene, distriktene og de enkelte menigheter ikke får fritt arbeidsrom. Lokalsynoden f. eks., avgjør alle sine interne og lokale spørsmål selv. Den vil i realiteten fortsette som før, og den bygger videre på kirkekonferensorganisasjonen fra 1927. Men alle fellessaker må den sende inn til generalsynodens møte. Andre instanser som kan sende inn saker til sistnevnte møte, er hjemmeledelsen i Norge og Amerika, fellesinstitusjonene, f. eks. preste-skolen, og misjonærkonferansene. Dermed er det fri adgang til sam-

arbeid mellom de enkelte ledd herute, og videre samarbeid mellom den gassisk-lutherske kirke og moderkirkene.

For nærmere å definere de nye uttrykk som er skapt herute, så betyr generalsynoden selve sammenslutningen og organisasjonen som forener alle de lutherske menigheter til en kirke, altså det ytre bindeledd. Men det er forsamlingen av representanter som samles annet-hvert år, som konstituerer møtet og har avgjørelsen i sin hånd. Jeg skal ikke her gå inn på enkeltheter i forslaget til statutter som ble fremlagt på møtet i Fianárantsóa i fjor, for det ville føre for langt. Selve møtet ble ikke, som flere hadde tenkt, et konstituerende, men mere som et forberedende møte for neste fellesmøte i 1952, hvor da definitive statutter vil bli vedtatt og generalsynoden virkeliggjort i hele sin bredde.

Men av vanskelige problemer som har opptatt misjonærene og de innfødte kristne i lengere tid herute, og som gjorde seg gjeldende på synodemøtet i fjor, var overdragelsen av arbeidet misjonærene nå har, til de innfødte. Det vil bli adgang for de innfødte til å overta alle de stillinger som misjonærene nå innehar, f. eks. ledelsen av et distrikt. Et distrikt består av mange prestegjeld, fra fem til femten og over det, med hver sin innfødte prest. Hvert prestegjeld består av flere menigheter, fra fire til ti og enda flere, med hver sin katekist (menighetsleder), flere folkeskoler, stasjonskursus for utdannelse av arbeidere osv. Stasjonsbestyreren er ansvarlig overfor tilsynsmannen i alle ting. Han er den offisielle representant overfor staten og må sørge for at alt foregår etter statens lover som gjelder menighetene, og ikke minst er han kasserer for hele distriktets selvhjelpsbudsjett. I enkelte distrikter beløper dette budsjett seg til flere millioner francs. Hvordan vil en innfødt klare å oppbevare så enorme summer, spør man seg selv, så dårlig vant som han er til å ha ansvar for store og kompliserte regnskap? Har han de nødvendige kunnskaper i fransk, og kjennskap til statens lover for å forhandle med myndighetene om de mange ting? Har vi ledertyper som vil avtvinge seg respekt overfor sine innfødte kolleger når det gjelder søndagsskoleinspeksjon, inspeksjon i skolene, reiser i distriktet, ledelsen av distriktskomiteen, innbetaling av selvhjelpen og utbetaling av lønninger? Vil denne innfødte leder i distriktet ha tilstrekkelig moralsk mot og

standhaftighet til å holde den moralske standard oppe på et forsvarelig religiøst nivå, og lede sitt distrikt i riktig kurs, så det ikke havner i organisatorisk rot og åndelig forfall? Alle disse spørsmål er brennaktuelle i dag herute, og der er saktens forskjellige meninger både blant misjonærer og innfødte, som rimelig kan være. Det bunnar ikke i at misjonærene ikke er villige til å overlate til sine innfødte kolleger forskjellige arbeider, heller ikke i at de innfødte er så lystne på å overta mere ansvar når det virkelig bærer til stykket. Hovedinntrykket jeg har av dette forhold, er at de innfødte gjerne vil være med og lede, ta avgjørelser og ha ansvar, men med misjonæren i bakhånd. Nettopp her har vi det brennende punkt i den nåværende kirkedannelse på Madagaskar. Å overlate arbeidet til de innfødte uten ansvarsbevissthet fordi man for enhver pris skal realisere helt ut, og det på flekken, en innfødt kirkeledelse fra nederst til øverst, vil vel føles, for den som kjenner forholdene herute, som noe absurd.

På den andre siden må man finne, på grunnlag av den kollegiale og broderlige forståelse som vi har herute, en farbar vei, og den har de siste års synode-tanke antydnet klart og tydelig formulert på synodemøtet i fjor: Spørsmålet om der skal være misjonær eller innfødt som formann for generalsynoden og dermed for den gassisk-lutherske kirke står helt åpent, altså uten klausul. Spørsmålet om hvor mange misjonærer og hvor mange innfødte der skal være som representanter på generalsynodens møte, blir heller ikke aktuelt, da man ble enig om følgende basis for representasjonen: Det er antall nattverdsberettigede i hver lokalsynode og antall distriktsledere som avgjør antallet av utsendinger til den felles synode. Og distriktsledere har de innfødte anledning til å bli. Inntil nå er det misjonærer som har vært distriktsbestyrere, men det er formelt intet i veien for at en innfødt prest kan bli det. Likedan vil høyst sannsynlig en innfødt prest kunne bli tilsynsmann når man har den rette mann til det, og tiden er inne. Det vil rimeligvis bli generalsynodens permanente komités arbeid å fremlegge forslag til revisjon av våre kirkelover og bringe dem i samsvar med generalsynodens statutter etter de nye synodale prinsipper.

Når det derfor på lovmessig måte blir tydelig presisert at der ikke er noen bestemt klausul om hvor vidt der skal være enten mi-

sjonær eller innfødt til den og den stilling, vil man på en klok og forutseende måte unngå de kinkige og vanskelige spørsmål om forholdet: europeer eller innfødt.

Det er klart at misjonærene fra nå av må gi fra seg mere myndighet enn før til fordel for de innfødte medarbeidere basert på gjensidig tillit. Jo mere tillit man viser de innfødte, jo sterkere står de selv, og jo mere føler de ansvaret for det arbeid de har overtatt. Naturligvis vil man alltid da løpe en viss risiko når man f. eks. skal overlate distriktets selvhjelpskasse og regnskap og distriktet i sin helhet til en innfødt prest. Men den risiko må man ta. Det er bedre at de innfødte ledere begår feil mens det ennå er anledning for misjonæren til å rette på dem, og dermed kan de lære av sine feil, enn at misjonæren f. eks. på grunn av ytre begivenheter blir nødt til å forlate sine innfødte medarbeidere, og disse står der uvante og hjelpeløse i ledelsen. Og hvorfor skal ikke misjonærene være så forutseende at de kommer både den nasjonale og kirkelige utvikling litt i forkjøpet, så de både i ydmykhet og underfull ansvarsfølelse stiller sine stillinger til disposisjon for sine innfødte medarbeidere? Og dessuten, når alt kommer til alt, er målet og siktepunktet i seg selv helt klart: en innfødt nasjonal kirke, med egen ledelse fra øverst til nederst.

Hermed vil man få et psykologisk grunnlag for samarbeidet mellom misjonærer og innfødte på den ene side, og mellom mor- og dattermenighet på den andre side. Uten at man behøver å profetere om noe i en usikker fremtid, kan man likevel være overbevist om at etter ekte gassisk mentalitet vil de innfødte kristne aldri glemme dem som har gjort vel mot dem, helt fra deres fedre av, og i dette tilfelle gjelder det de som brakte dem evangeliet. Derfor betyr ikke selvstyre brudd med hjemmeledelsen og misjonsvennene, tvert imot er det å håpe at de åndelige bånd blir knyttet enda sterkere.

En annen ting som er nødvendig å ha for øye i denne kirkedannelsens tid herute, er hva som bør aksentueres i navnet: Den gassisk-lutherske kirke.

Hvis kirken skal ha fremtiden for seg, er det klart at den må ha sitt nasjonale særpreg og egenart, og ikke være en kunstig imitasjon fra modeller hinsides havet. Men selv om evangeliet er brakt

hit ut av fremmede, kan vi godt merke at den gassiske kristendom er sterkt preget av innfødt mentalitet, og tatt form etter de lokale og stedegne eiendommeligheter. Kirken må være et sted hvor det gassiske folk føler seg hjemme, hvor de mest primitive tankeganger og følelser blir ledet på frivillig vei til sannheten, et sted hvor enhver kan finne utløsning for sin innerste trang, sin sorg og glede, og bli overbevist om evangeliets sannhet. Derfor er det nødvendig å ta opp til alvorlig drøftelse om kristendommen og de kirkelige reformer alltid blir fremlagt for de innfødte på psykologisk og etnologisk riktig måte. Når vi ønsker en ekte gassisk nasjonal kirke, og samtidig vil innføre reformer fra Europa eller Amerika som vi synes vil være til gagn for denne kirke, må vi være klar over at vi arbeider med et meget vanskelig og uhøvelig materiale. De innførte ideer bør derfor uten unntak underkastes en nøye etnologisk og psykologisk eksaminasjon, om de virkelig ligger i flukt med gassisk mentalitet eller ei før de settes ut i livet. Det er en annen og sikrere vei å følge og som bør prøves framfor alt, og det er helt og fullt samarbeid med de innfødte kristne i alle drøftinger, i alle komiteer, og å rådføre seg med dem, så de selv kan formulere lover og paragrafer. Først da blir lovene holdt, og organisasjonen respektert. Ellers kan man risikere at det blir som om man tar på seg en trøye som er altfor liten, en hatt, som er altfor liten, — eller for stor.

Men hvor meget kan man aksentuere at den gassiske kirke er luthersk?

At en forkynnelse bør ha et klart budskap og en bestemt formulering, skulle si seg selv. Uklare og svevende uttrykksmåter vil selv hedningene reagere mot, for da sier de at det de har fra før av, står klarere for dem enn den nye lære. Den lutherske lære er den form evangeliet er blitt forkynt igjennom 80 år, og har satt sitt sterke preg på gassisk kristendom og tro. Folket selv som helhet er etter sitt naturlige anlegg meget religiøst, og luthersk forkynnelse fant derfor forholdene tilrettelagt, når den la så stor vekt på sakramentenes betydning og troens rene innhold, uten tvilsomme tillempninger til de mere eller mindre hedenske skikker. Og lytter vi til vekkelsesforkynnens sterke røst her i Innlandet, så merker vi tydelig at den er luthersk fra ende til annen, med omvendelse, anger og tro. Vi kan si at det

lutherske misjonsbudskap uttrykker seg i to ord «Jeg tror». Det er den enkle tro på evangeliets innhold som er det essensielle misjonsbudskap. Dermed får budskapet en nødvendig dogmatisk presisjon, som ikke minst er nødvendig for vår kirke, omgitt som den er av den katolske toleranse overfor hedenskapet på den ene side, og ellers av det gamle hedenskapet. Jeg tar sikkert ikke feil i at det som mere enn noe annet binder alle disse menigheter sammen til en felles kirke, er de sterke lutherske elementer.

Men vil ikke denne fastholden og dogmatiske presisering av det spesifikk lutherske hindre det intermisjonære samarbeid med de protestantiske misjoner herute? Nei, det er ikke sannsynlig. Det er ikke ved å slå av på grunnprinsipper i sin tro man oppnår et virkelig protestantisk samarbeid, men det er de praktiske og tidsaktuelle spørsmål som man uten spesielle vanskeligheter kan samarbeide om. Vi kan bare tenke på det intermisjonære arrangement, at hvis en luthersk nattverdberettiget flytter til en by hvor der er en reformert eller independentisk menighet, kan han få med seg en nattverdattest fra sin prest, og dermed kan han gå til alters i den nye menigheten. En felles protestantisk opptreden overfor myndighetene kan også bli nødvendig, og det har vi eksempel på i våre dager, når staten yter en økonomisk støtte til vårt skolearbeid. Denne verdifulle støtte fra statens side formidles under ett til alt protestantisk skolearbeid ved hjelp av en tillitsmann i Tananarive.

Jeg har ikke i denne artikkel gått inn på enkeltheter i synodeforfatningen når det gjelder punkter og paragrafer, for det ville føre for vidt, men kun holdt meg til noen av de viktige problemer og tanker.

Og da det ble besluttet på 5. november-møtet i fjor at endelige statutter skal vedtas først på neste møte i 1952, får man vente inntil da med å se det endelige resultat.